

MINISTRY OF FAMILY, LABOUR AND
SOCIAL PROTECTION

Монгол улсад гэр оронгүйдлийн асуудлыг бууруулах, үгүй болгоход тулгарч буй сорилт бэрхшээл, боломжууд

Julia Wagner

Institute of Global Homelessness (IGH)

July 2025

Монгол улсын Гэр бүл,
хөдөлмөр, нийгмийн
хамгааллын яаманд зориулж
Дэлхийн гэр оронгүйдлийн
асуудлаарх хүрээлэнгээс
боловсруулан хүргэв

IGH СТРАТЕГИЙН ГУРВАН ТЭРГҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛ

ХАРАХ

Олон улсын гэр
оронгүйдлийн бодлогыг
тодорхойлох, хэмжих
талаар ойлголт,
мэдээллийг өгөх

ШИЙДЭХ

Гэр оронгүйдэлтэй
тэмцэх бодит арга
хэмжээ авахад
бэлэн байгаа хот,
улс орнуудтай
хамтран ажиллах

ТҮГЭЭХ

Гишүүн хот,
улсуудтай
инновацийг
хуваалцаж, дэлхийд
энэ асуудлыг
түүчээлэх

Гэр оронгүй хүмүүсийн талаарх дэлхийн хүрээ

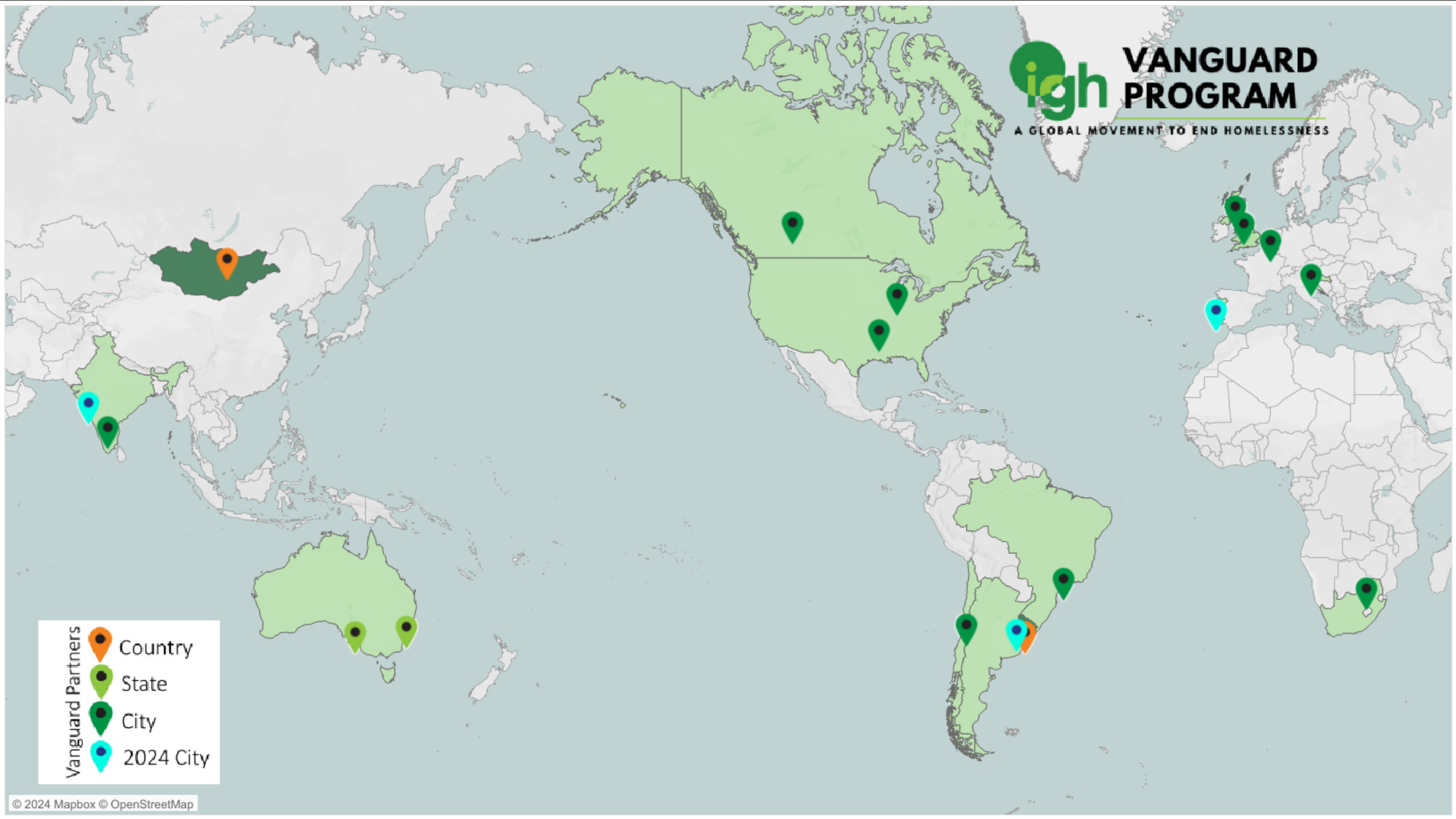
Гэр оронгүй иргэн	Түр хоноглох төв болон эрсдэлт үед орогнох байранд амьдарч буй иргэн	Зохисгүй, аюулгүй бус орон сууцанд амьдарч буй иргэн
1А Гудамжинд эсхүл задгай газарт (цэцэрлэгт хүрээлэн, төмөр замын далан, гүүрний доор, замын хажуу, голын эрэг, ой мод гэх мэт) хонож буй иргэн 1В Хүн амьдрах зориулалтын бус сууцанд (автобус болон вагоны буудал, таксинны зогсоол, эзэнгүй барилга, нийтийн барилга, байгууламж гэх мэт) хонож буй иргэн 1С Автомашин, хүн тэрэг, завь, бусад тээврийн хэрэгсэлд хонож буй иргэн 1D “Гудамж цэвэрлэгч” буюу оромж барьж, нэг цэгт тогтмол амьдардаг иргэн, өрх айл	2А Түр хоноглох байранд хонож буй иргэн (орой бүр унтах газраа хайж олно) 2В Гэр оронгүй иргэдэд зориулсан төв болон бусад түр хоноглох төвд амьдарч буй иргэн (өрөө, ор хуваарилж өгдөг) 2С Гэр бүлийн хүчирхийллээс зугтан түр хамгаалах байранд буй хүүхэд, эмэгтэйчүүд 2D Дотооддоо шилжин суурьшсан иргэдэд зориулсан хуаранд байрлаж буй зэвсэгт мөргөлдөөн, байгалийн гамшиг, хүнээс үүдэлтэй гамшиг, хүний эрхийн зөрчил, хөгжлийн гэх мэт шалтгааны улмаас орон гэрээсээ дайжсан, ингэхдээ хил даваагүй дотооддоо оршин сууж буй иргэн 2Е Орогнол хүсэгчид, дүрвэгсэд болон цагаач иргэдийг хүлээн	3 А. Түр хугацаанд найз нөхөд, ах дүү, хамаатан садангийнхаа гэрт амьдарч буй иргэн 3В. Хүчирхийлэлд өртөх эрсэлд амьдарч буй иргэн 3С. Хямд зочид буудал, дэн буудалд амьдарч буй иргэн 3D. Хүн амьдрах зориулалтын бус сууцанд шахцалдан амьдарч буй иргэн 3Е. Хүн амьдрах зориулалтын бус сууцанд амьдарч буй иргэн 3F. Чиргүүл, майханд амьдарч буй иргэн 3G. Хэт олуулаа амьдарч буй иргэн 3Н. Хүн амьдрах зориулалтын бус сууц, түр зуурын зориулалттай барилга байгууламж, ядуусын хороолол
	авах хуаран болон хүлээн авах/түр байрлуулах төвд байгаа иргэн	болон албан бус сууцанд амьдарч буй иргэн

VANGUARD PROGRAM

A GLOBAL MOVEMENT TO END HOMELESSNESS

- Vanguard Partners
- Country
 - State
 - City
 - 2024 City

Зорилгууд – Mongolia's Commitment to Address Homelessness

Дэлхийн Гэр Оронгүйдэлтэй Тэмцэх Хүрээлэн Монгол улсын ХНХЯ-тай 2023 оны 3-р сард гарын үсэг зурсан “Вангард Хөтөлбөрийн Улс орнуудтай хийх Хамтын Ажиллагаа”-ны гэрээний дагуу Монгол улсыг дараах зорилгын хүрээнд дэмжин ажиллах болно:

- Монгол улсад Гэр оронгүйдлийг бууруулах, таслан зогсоох үндэсний бодлого боловсруулах;
- Үндэсний бодлого, хөтөлбөр боловсруулах ажлын хүрээнд гэр оронгүй байсан ба одоо гэр оронгүй амьдарч байгаа иргэд, ТББ-уудтай зөвлөлдөх;
- 1. Улаанбаатар, Дархан болон хөдөө орон нутагт гэр оронгүйдлийн тархсан байдлыг газарзүйн хувьд тогтоох, суурь судалгааны эхлэл бий болгох зорилгоор 2024 онд анх удаа “Тухайн цаг мөч”-ид буюу нэг шөнийн дотор тоолох судалгааны аргаар тооллого явуулах;
- 2024 онд гэр оронгүйдлийг бууруулах зорилтуудыг тогтоох

Вангаард хөтөлбөрийн дараагийн алхмууд

- Иргэний нийгэм, цагдаа, төрийн байгууллагууд (эрүүл мэнд, боловсрол, барилга, хот төлөвлөлт)-ын төлөөллөөс бүрдсэн ажлын хэсэг байгуулан 2024 оны “Тухайн цаг мөч” тооллогыг төлөвлөх ажлыг эхлүүлэх;
- Иргэний нийгмийг хамруулсан оролцогч талуудын судалгааг жилд нэг удаа хийх;
- НҮБ-ын Гэр оронгүйдлээс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах иж бүрэн цогц бодлогууд, холбогдох нэршил, хэмжих нэгжийн талаарх шийдвэр, зөвлөмжүүдтэй нийцсэн бодлогын баримт бичгийг боловсруулах;

Үр дүнтэй арга хэмжээнүүд

Гэр оронгүйдлийг удирдан зохион байгуулахаас илүүтэйгээр түүнийг бууруулах бодит ажил хэрэг рүү анхаарлыг шилжүүлэх;

Төрийн болон төрийн бус аль нэгэн салбараас гэр оронгүйдлийн асуудалд чиглэсэн тодорхой зорилго, хүчин чармайлттай үйл ажиллагааг тэргүүлэн удирдах удирдагчтай байх;

Гэр оронгүй хүмүүсийг тодорхойлж, бүртгэн хянадаг орон гэргүйчүүдийн үйлчилгээний зохицуулалттай нэвтрэх систем бий болгох;

Илүү онцгой тусламж дэмжлэг хэрэгтэй хүмүүсийн ганцаарчилсан хувийн бүртгэл хөтлөх;

Нийтэд нь нэг аргыг хэрэглэхгүйгээр бүлэг тус бүрийн онцгой хэрэгцээнд тохируулан арга замаа сонгох;

Гудамжинд хүрч үйлчлэх үйлчилгээ- шөнийн болон бусад цагаар гудамжнаас гарахад туслах үйлчилгээ;

Яаралтай үед түр байрлуулах, тодорхой шаардлагыг хангасан зохистой байраар хангах (шууд байрлуулах байр байхгүй тохиолдолд) – аюулгүй, сайн зохион байгуулалттай, нэр төртэй, аль болох цөөн тооны хүмүүс нэг өрөөнд орох эсвэл ганцаарчлан орох боломжоор хангах;

Тогтвортой байранд нэн даруй оруулах;

Орон гэртэй болох, түүндээ тогтмол суурьшихад нь санхүүгийн, сэтгэлзүйн болон практик тусламж үзүүлэх (Эрчимтэй тусламж дэмжлэг хэрэгцээтэй хүмүүст зориулсан Housing First хөтөлбөрийн туслалцаа г.м);

Сэтгэлзүйн эрүүл мэнд, архи тамхи, мансууруулах бодисны зүй бус хэрэглээ болон бусад мэргэжлийн туслалцааг хэрэгцээтэй хүмүүст нь нөхцөл шаардлага тавилгүйгээр үзүүлэх;

Гэр бүлийнхэнтэйгээ эвлэрэх;

Үр дүнгүй арга хэмжээнүүд

- Дэлхийн хөгжингүй болон хөгжиж буй орнуудад аль алинд нь түгээмэл хэрэглэсээр ирсэн том хэмжээний, нийтийн хоноглох байр ашиглах;
- Гэр оронгүй хүмүүст үзүүлэх үйлчилгээг шашны байгуулагуудад хэт ихээр найдан хийлгэх нь бие физиологи, шүтэн бишрэх хэрэгцээ рүү анхаарлыг шилжүүлж, тогтолцооны дутмаг хангалтгүй байгаа асуудал анхаарлын гадуур үлдэх сул талтай;
- Тусламж дэмжлэг (орон байр, хоноглох байр г.м) үзүүлэх зорилгогүйгээр цагдаа, хотын удирдлагаас түрэмгийлэн хүч хэрэглэн оролцох нь гэр оронгүй хүмүүсийн хувьд “хаалга хаагдах”-ад хүргэдэг;
- Тусламж дэмжлэг авах боломжийг зөвхөн иргэний үнэмлэх, иргэншлийн статус болон “танил, холбоо”-гоор олгохоор хязгаарлах;
- Урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ байхгүй- ихэнх хотууд шорон, эмнэлэг, асрамжийн газар зэрэг гэр оронгүйдэлд шууд шилжих магадлал өндөртэй газруудаас гудамжинд гарах эрсдэлийг урьдчилан сэргийлсэн арга хэмжээнд маш бага анхаарал хандуулдаг;

Давуу талууд

- Өлзийт-Асар, НХТТ түр хоноглох төвүүдэд наад захын хэрэгцээг хангагдсан, тусламж, асаргаа өндөр түвшинд байна.
- Үйлчилгээг төрөлжүүлж, хандлагыг бэхжүүлэхээр дэмжлэг хайж байна
- Дарханд нөхөн сэргээх байгууламж, фермийн аж ахуй эрхлэх, ажил эрхлэлт, иргэний үнэмлэх олгох болон бусад туслах үйлчилгээг явуулж байна.
- Гэр оронгүйн асуудал нь цагдаа, боловсрол, эрүүл мэнд, хот байгуулалт гээд олон салбарыг хамарсан асуудал гэдгийг илүүтэй ойлгож ирж байна.
- Гэр оронгүй хүмүүсийн талаарх тоо мэдээлэл, Азийн хөгжлийн банкны захиалгаар хийсэн судалгаа гэх мэт мэдээллийн сан сайн байна. Гэхдээ эдгээрийг шийдвэр гаргах болон шинэ хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхэд эдгээр мэдээллийг ашиглах хэрэгтэй байна.

Дутуу зүйлс ба боломжууд

Одоо байгаа давуу талууд дээрээ үндэслэн тогтолцоог зөв тал руу нь өөрчлөх, гэр оронгүй иргэдийн нөхцөлийг сайжруулах дараах боломжууд байна:

- Гэр оронгүй хүмүүсийг түр хоноглох байрнаас тогтвортой, байнгын гэр оронд шилжүүлэхийн тулд орон сууц, байрны сонголтыг өргөжүүлэх;
- Тусламж үйлчилгээг улам илүү сайжруулах, нийгмийн халамжийн хөтөлбөрүүдтэй уялдаа холбоог бэхжүүлэх;
- Эмэгтэйчүүд, хүүхэдтэй ээжүүд гэх зэрэг харилцан адилгүй хэмжээний орлоготой хүмүүст дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хямд үнэтэй орон сууцны хувилбарыг олшруулах;
- Цаг уурын өөрчлөлт болон ажил хөдөлмөр эрхлэх хэрэгцээ шаардлагын үүднээс хөдөө орон нутгаас хот руу шилжин суурьшиж буй хүмүүст дэмжлэг тусалцаа үзүүлэх замаар гэр оронгүйдлээс урьдчилан сэргийлэх;

Тоо баримт

Монгол Улсын хувьд санал болгож буй дараагийн алхам бол гудамжны тооллогыг улсын хэмжээнд явуулах бөгөөд үүнийг “тухайн цаг мөч”-ид (point-in-time) буюу нэг шөнийн дотор тоолох судалгааны арга гэж нэрлэдэг. Төрөөс орон гэргүйчүүдийн тооллого хийх дараах хэд хэдэн чухал шалтгаан байдаг:

1. Судалгаагаар цуглуулсан тоо баримтууд нь жилээс жилд орон гэргүй хүмүүсийн нийт тоо, орон гэргүй хүмүүсийн цуглардаг/унтдаг "халуун цэгүүд" болон орон гэргүй хүмүүсийн өөрчлөгдөж буй "нүүр царай, төрх" зэрэг тодорхой бүлгүүдийг таньж, ойлгоход шаардлагатай мэдээллийг өгдөг;
2. Хөтөлбөрийн санхүүжилтийг мэдээлэх - нөөцийг үр дүнтэй хуваарилж, хамгийн их хэрэгцээтэй байгаа хэсэгт чиглүүлэхийн тулд;
3. Чиг хандлага, шинээр гарч ирж буй асуудлууд, сайжруулах шаардлагатай чиглэлүүдийг тодорхойлох;
4. Албан тушаалтнууд, холбогдох талууд, олон нийтийн мэдлэг, ойлголтыг нэмэгдүүлэх;
5. Тоо баримтанд суурилсан зорилтот арга хэмжээ төлөвлөх;
6. Хамтран ажиллах/зохицуулалт хийх, хамтын зорилгодоо хүрэхийн тулд тоо баримтыг ашиглах;
7. Хамгийн эмзэг бүлэгт хүрч, иргэн бүрийг тоолох төрийн даалгаврыг биелүүлэх;

Бодлого боловсруулахдаа дараах зүйлсийг анхаарвал зохимжтой:

- Яамд хоорондын хамтын ажиллагаа – Гэр оронгүйдлийн талаарх яамд дундын хариуцлагатай байх;
- Гэр оронгүйдлийн талаар үндэсний хэмжээнд нэгдсэн тодорхойлолттой байх;
- Үр дүн, чанарыг сайжруулан, тогтвортойгоор тогтмол тоо баримт мэдээлэл цуглуулах;
- Зорилго, зорилт, жишиг үзүүлэлтүүд нь маш тодорхой байх;
- Зорилгодоо зориулагдсан санхүүжилтийн эх үүсвэрүүдтэй байх;

Global Leadership on Homelessness

**НҮБ-ын Хүн Амын Нутагшил Суурьшлын
Хөтөлбөр Гүйцэтгэх захирал Хатагтай
Маймунах Мохд Шариф хэлэхдээ, “Гэр
оронгүйдлийн асуудлыг ойлгож, түүнд өртөж
буй хүмүүсийг тооцох нь Тогтвортой
хөгжлийн зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд
бидний ахиц дэвшлийг ойлгох урьдчилсан
нөхцөл юм. Хэр олон хүн гэр оронгүй болж
байгаа талаарх мэдээлэл дутмаг бол
ядуурлыг арилгахад гарсан ахиц дэвшлийн
талаар хэрхэн мэдээлэх вэ?”**

ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛГУУД

United Nation's Secretary General Report on Homelessness

To promote the right of everyone to live somewhere security, peace and dignity, we must recognize that homelessness is best addressed by preventing it in the first place and, when it occurs, that the experience is as brief as possible. Ending homelessness is firmly embedded in the Sustainable Development Goals (including Goals 1 and 10, on ending poverty and reducing inequalities, respectively; and target 11.1, on ensuring access for all to adequate, safe and affordable housing and basic services by 2030). In the New Urban Agenda, it is noted explicitly that Member States “will take positive measures to improve the living conditions of homeless people, with a view to facilitating their full participation in society, and to prevent and eliminate homelessness, as well as to combat and eliminate its criminalization”

НҮБ -ээс гэр оронгүйдлийн асуудалд анхаарсан байдал

Цаашилбал, эдгээр тогтоол, тайлангууд НҮБ-ын гишүүн орнуудад хандан гэр оронгүйдлийн талаархи хүн амзүйн мэдээллийг нарийвчлан цуглуулж, гэр оронгүйдлийн ангиллуудыг тогтоон, одоогийн хэмжих аргачлалуудыг хамтран хэрэглэхийг уриалж, үндэсний болон дэлхийн түвшинд бодлого боловсруулахад гэр оронгүйдлийн мэдээллийг хэмжих, цуглуулах үйл явцыг нэгтгэн, гэр оронгүй иргэдэд нөлөөлөх нэгдсэн, бүх талын оролцоог хангасан, үр дүнтэй бодлого, хөтөлбөрүүд боловсруулахыг уриалсан.

“We need urgent action to make ending homelessness a priority. Together we can ensure everyone has a safe and dignified place to call home.”

Anacláudia Rossbach Executive
Director of UN-Habitat

Холбоо барих

Имэйл:

jwagner@ighomelessness.org

Вэб:

<https://ighomelessness.org/>

Twitter:
[@IGHomelessness](https://twitter.com/IGHomelessness)

YouTube:
Глобал Раффын
хүрээлэн
Орон гэргүй
байдал

Facebook:
[@IGHomelessness](https://www.facebook.com/IGHomelessness)

LinkedIn: Дэлхийн
орон гэргүй
хүмүүсийн Раффын
хүрээлэн

